

Нелезенко Н.П. ,
аспірант кафедри управління суспільним розвитком
Національної академії державного управління
при Президентіві України

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

У статті виявлені основні проблеми державного управління інноваційною діяльністю та обґрунтовано необхідність її застосування для підвищення конкурентоспроможності економіки України.

В статье выявлены основные проблемы государственного управления инновационной деятельностью и обоснована необходимость ее применения для повышения конкурентоспособности экономики Украины.

In the article the main problems of public administration in the field of the innovative activity are revealed and the necessity of its implementation for the increasing the competitiveness of Ukraine is defined.

Постановка проблеми. Зміна ролі інформації в світі привела до формування нової економіки, глобальної по своїх масштабах. Її основний капітал - інтелектуальний, тобто вона ґрунтується не на споживанні вичерпаних природних ресурсів, а на знаннях. Державне управління постає перед проблемою розробки та реалізації пріоритетних заходів щодо запобігання корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні дослідження науковців підтверджують той факт, що інновації містять у собі величезний потенціал для економічного зростання та перетворення суспільного життя. Вони допомагають працювати більш продуктивно, підвищуючи при цьому конкурентоспроможність і продуктивність. Питанням інноваційного розвитку економіки України приділена значна увага наступними авторами: О. Амоші, Л. Антонюка, А. Гальчинського, В. Гейця, М. Згуровського, О. Лапко, В. Мунтіяна, А. Поручника, О. Соснін, Л. Федулової, Д. Черваньова та багатьох інших науковців.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що конкурентна перевага країн забезпечується наявністю унікальних технологій, ідей, моделей організації ділових процесів. Тому питання запобігання корупції, що їх стосуються, стають все більш актуальними.

Виклад основного матеріалу. Президент України Віктор Янукович своїм Указом «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», «з метою забезпечення поліпшення функціонування та інноваційного розвитку освіти в Україні, підвищення її якості та доступності, інтеграції до європейського освітнього простору із збереженням національних досягнень і традицій» 2011 рік в Україні оголосив Роком освіти та інформаційного суспільства [7].

Розмірковуючи про майбутнє, ми все частіше говоримо про залучення свого народу до інноваційної діяльності. На фоні процесів глобалізації та переходу людства до інформаційного суспільства це виглядає абсолютно логічно і актуально, оскільки, мова йде про новий щабель суспільно-економічного розвитку, на якому нові знання, інтелект й інформаційні технології, дедалі все більше змінюватимуть характер організації всіх процесів і процедур нашого життя [3].

Глобалізація, яку ми спостерігаємо, є принципово новим явищем. Її найважливішою характеристикою стає перетворення накопиченого світом нематеріального ресурсу - інформації - у ресурс інноваційного економічного і політичного розвитку [3]. За визначенням ЮНЕСКО, «інформація - це універсальна субстанція, що пронизує усі сфери людської діяльності, служить провідником знань та думок, інструментом спілкування, взаєморозуміння та співробітництва, утвердження стереотипів мислення та поведінки» [1]. Людина використовує інформацію для пізнання, творчості, перетворення себе і навколишнього світу. В інноваційній економіці, як ми її сьогодні бачимо, інтелектуальна власність відіграватиме найважливішу роль і як засіб капіталізації активів підприємств і організацій, так і при створенні механізму формування додаткової вартості. Безумовно вона виступає і як інвестиційний ресурс розвитку суспільства забезпечуючи баланс інтересів (інноваційну мотивацію) авторів, підприємств та організацій. [2; ст. 171]

Сьогодні така мотивація у нас ще відсутня, як і раніше зберігаються проблеми її формування, як з боку держави, так і бізнесу. Навіть з огляду на те, що в Україні потужний науково-технологічний потенціал за кількісними показниками: (кількість наукових установ) сьогодні перебуває майже на рівні 1991 р. (1378 у 2008 р. проти 1344 у 1991 р.). Більше половини з них відносяться до галузевого сектору науки (55,5 %), понад чверті – до академічного (26,1 %); 13 % – вищої освіти і 5 % – заводського сектору [2; ст. 171]. Але в більшості випадків ми отримуємо від їх діяльності лише науково-технічні звіти. Перспективних (промислово і комерційно) технологій для впровадження майже немає [5].

Протягом усього періоду існування України як самостійної держави започатковувались трансформаційні інституційні процеси в науково-технологічній та інноваційній сферах, що до певної міри сприяло усвідомленню суспільством ролі та значення інноваційних чинників для забезпечення соціально-економічного зростання. Проте темпи розбудови сучасного формату інноваційної сфери сьогодні можна визначити як занадто низькі. [6; ст. 118].

В останні роки сформувалася негативна тенденція щодо скорочення реальних обсягів фінансування науково-технологічної сфери. Це можна пояснити не просто браком коштів а цілеспрямованою руйнацією фінансових основ її функціонування, що в свою чергу призводить до посилення технологічної залежності від іноземних держав. [2; ст. 171]. Нерозвиненість сучасних механізмів управління та використання

фінансових ресурсів країни, насамперед прозорості процедур, закріплення прав власності, управління інвестиційними ризиками, знижує результативність державних антикризових програм. [6; ст. 151].

Високий рівень фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок (НДДКР) та інновацій у високотехнологічних галузях економіки розвинутих країн та окремих країн, що розвиваються, стає визначальним чинником зростання світового ринку високотехнологічної продукції та послуг. [6; ст. 122]. На Саміті «Великої вісімки» G8, який проходив у травні цього року також підкреслюється важливість міжнародного співробітництва в галузі досліджень, мобілізації ресурсів і талантів для вирішення спільних проблем [4].

Останні роки характеризують зростання питомої ваги фундаментальних досліджень у розподілі за видами наукових робіт, проте їх частка не перевищує 0,2 % ВВП. В той же час у розвинутих країнах витрати на фундаментальні дослідження становлять 0,5–0,6 % ВВП. Фактично частка ВВП, яка витрачається на наукові дослідження в Україні, у 2–2,5 рази менша, ніж у провідних країнах світу. Питомі витрати на наукові дослідження в розрахунку на одного науковця в Україні майже втричі менші, ніж у Росії, у 18 разів – ніж у Бразилії, в 34 – ніж у Південній Кореї і більше як у 70 разів – ніж у США. Парк наукових приладів та устаткування в науково-дослідних організаціях і лабораторіях не помірно застарів [2; ст. 171].

Як наслідок, декларуючи стратегію інноваційного розвитку, ми будемо експортно-сировинну економіку, засновану на експорті сировини та імпорті технологій, створених часто на наших знаннях.

Публічно ми постійно наголошуємо, що нашим внеском до світової скарбниці інноваційних ідей може бути інтелектуальний потенціал та значний інформаційний ресурс, якими володіє Україна, однак, навіть в національному законодавстві повною мірою не визначаємо їх вагомість як нематеріальних активів для інвестиційних заходів. До них насамперед відносяться наукові знання й інформація в складній комбінації із системою освіти й професійної підготовки кадрів, стилем їх управління, маркетингом інновацій відносно процесів удосконалення процесів виробництва, наукових досліджень, тощо вже набула в світі певної визначеності. Ми не наголошуємо і на тому, що процеси їх використання як і сукупність процесів інформатизації держави, значною мірою не відповідають вимогам часу, значною мірою політикою транснаціональних корпорацій виводяться із конкурентоспроможного стану, а тому все більше стають проблемами забезпечення національних інтересів і національної безпеки [3].

Сьогодні реальна перспектива розвитку України визначається через усвідомлення реалій XXI століття – часу глобальної економіки, панування інформаційно-комунікаційних технологій, випереджаючого накопичення, інтелектуального потенціалу провідними країнами світу, створювати унікальні знання, експортувати новітні технології та продукти інноваційної діяльності, тобто долучитися до групи країн які здійснюють

інтелектуальне лідерство у сучасному світі ми маємо поставити як головний пріоритет своєї діяльності в гуманітарній сфері [3].

Наші дії в економіці дедалі все більше будуть базуватися на концепції п'ятьох «І» - інститути, інвестиції, інфраструктура, інновації, інтелект. Нашим пріоритетом має стати виробництво (а в перспективі і експорт) знань, нових технологій і передової культури... ми зобов'язані бути на передньому краї інновацій в основних сферах економіки і суспільного життя, тому що технологічна модернізація – це питання виживання сучасної України [5].

Прискорення розвитку економіки України та її рівноправну інтеграцію в міжнародний простір у середньостроковій і довгостроковій перспективі визначатиметься результатом використання в першу чергу інноваційної складової, що передбачає підвищення ролі науки як впливового інституту рівноправного партнера в мережі соціально-економічних взаємовідносин [2; ст. 172].

Необхідно завершити процес інституціалізації наукової сфери методами законодавства, виконавчої, судової та науково-технологічної політики, загальнодержавного прогнозування й моделювання, науково-технічного програмування та інформатизації з метою вирішення найгостріших національних проблем екології, енергозбереження та ресурсозбереження, інноваційно-інвестиційних зрушень [2; ст. 172].

Для того щоб в Україні розвивався ринок держави постіндустріальної доби нам необхідно облаштувати новий об'єкт ринкових відносин – інформаційні відносини, безумовно, поряд з триадою сформованого традиційного ринку товарів, робіт і послуг [5].

Інформаційне право як об'єкт права на результат інтелектуальної діяльності сьогодні в абсолютній більшості результатів, зокрема, в науково-технічній сфері, не оформлюється і, як наслідок, не закріплюється повною мірою. Тобто, у нас не з'являється повноцінна інтелектуальна власність, а, отже, формально її майже немає як об'єкта ринкових відносин [5].

У відношенні абсолютної більшості такі права сьогодні не закріплюються ані відкритим способом – через патентування, ані закритим – через ноу-хау в режимі комерційної таємниці. Як наслідок, досягнення науковців і творчо обдарованих громадян України не стають інтелектуальною власністю, а просто – інформацією, яку можна майже вільно продавати на матеріальних носіях за символічною ціною. Вочевидь, що потрібно термінове виправлення такої ситуації [5].

Причина цієї проблеми, на наш погляд, має системний методологічний характер і пов'язана, на наш погляд, як з підміною національних інтересів інтересами відомчими і приватними (у тому числі іноземними організаціями і компаніями), так і з правовим нігілізмом більшості державного українського чиновництва [5].

Потрібно прискорити розгляд проектів законів України: «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про пріоритетні

напрями розвитку науки і техніки», «Про внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність», «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про індустриальні (промислові) парки», «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», узгодити положення Законів України «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність» з положеннями Бюджетного, Податкового, Митного кодексів України, іншими нормативними актами [2; ст. 175].

Відсутність політики, яка б реально пов'язувала мету наукової, інвестиційної і структурної політики держави, технологічні зрушення в українській економіці набули явно регресивного характеру і проявилися у швидкій деградації технологічної структури, яка охопила виробництва, що зумовило відставання України.

Висновки. Необхідно створити цілісну систему законів, гармонізованих з нормами міжнародного права в питаннях розвитку інформаційного суспільства. По-перше здійснити кодифікацію інформаційного законодавства, включивши розділи, зокрема про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, запобігання корупції в процесі формування програм інноваційного розвитку, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі комерційну таємницю, тощо.

Вирішення проблеми дасть можливість для зростання конкурентоспроможності національної економіки, вирішення соціальних проблем, поліпшення стану навколишнього середовища тощо.

Використані джерела інформації:

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>. - Заголовок з екрана.
2. Новий курс: реформи в Україні. 2010 – 2015. Національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010, - 232 с.
3. О. В. Соснін. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: Монографія.-К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003.-572с.
4. Саміт «Великої вісімки» G8: Довіль 2011 (Франція). Новий імпульс для демократії і свободи: G8 заяву Довіль. Режим доступу: <http://news.ahibo.com/spip.php?article1728>. - Заголовок з екрана.
5. Соснін О. Розвиток інформаційної сфери в координатах проблем модернізації суспільства / О. Соснін//Зовнішні справи.-2011.-січень.-№1;
6. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави / за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009, - 687 с.
7. Указ Президента України від від 30 вересня 2010 року № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні».

Рецензент: Гусєв В.О., к. е. н., доцент.